

ALEKSANDRA SZADOK-BRATUŃ, MAREK BRATUŃ

Z rodowodu klasycznego prawa naturalnego

Streszczenie

Zagadnienie prawa naturalnego w różnych ujęciach pojawia się u wszystkich niemal filozofów prawa, począwszy od klasyków starożytnej Grecji, po współczesnych postmodernistów. Zgodnie ze słowami Cycerona: „historia to zwiastunka przyszłości” podjęto próbę swego rodzaju powrotu do źródeł i rozpoczęcia rozważań *ab ovo*. Zarysowany przegląd historyczny nie ujmuje systematycznie omawianej kwestii, służy jedynie właściwemu zrozumieniu, czym jest prawo naturalne w klasycznej refleksji jusnaturalizmu. Dlatego też spojrzenie na klasyczne prawo naturalne zostało zawężone do wybranych sofistów, Sokratesa, Platona i Arystotelesa, zaledwie szkicując ich spojrzenie na *ius naturale* w opozycji do *ius positivum*.

Artykuł składa się z dwóch części: pierwszej noszącej tytuł *Od Heraklita do Sokratesa* i drugiej zatytułowanej *Od Platona do Arystotelesa*.

Część pierwsza przedstawia poglądy na prawo natury sofistów. Warto podkreślić, że sofisci nie analizowali istoty prawa natury, interesował ich przede wszystkim stosunek prawa natury do prawa pozytywnego. Co się tyczy Sokratesa, to wywodząc z natury człowieka istnienie praw powszechnych i niezmiennych, dał początek doktrynie prawa naturalnego o niezmiennej treści.

Część druga zawiera poglądy Platona i Arystotelesa w kwestii prawa natury. Platon uważany jest za odkrywcę idealnego nurtu prawa naturalnego, chociaż w jego dialogach nie znajdujemy terminu „prawo natury”. To właśnie teoria idei Platona stała się wzorem dla pojęcia *lex aeterna* jako układu boskich idei. Arystoteles natomiast, wyróżniając dwojakiego rodzaju dobro, jakie prawo stawia przed człowiekiem, przyjmuje je za podstawę dychotomicznego podziału praw. Dobro obojętne dla człowieka, które dopiero ze względu na swoiste okoliczności staje się przedmiotem jego pożądania, określa mianem prawa pozytywnego. Dobro ściśle związane z naturą człowieka, które zawsze i wszędzie jest przedmiotem jego pożądania, to dobro wskazujące na prawo naturalne.

Słowa kluczowe: prawo naturalne *versus* prawo pozytywne – sofisci – Sokrates – Platon – Arystoteles